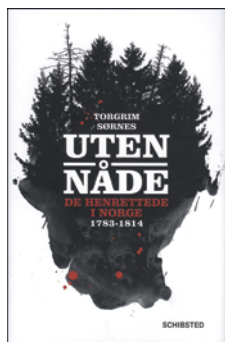

Historien om det makabre

Torgrim Sørnes

Uten nåde

De henrettede i Norge 1783–1814. 341 s.
 Oslo: Schibsted Forlag, 2011. Pris NOK 349
 ISBN 978-82-516-5559-0

Man kan undres over hva som driver en gynekolog til å interessere seg for dødsdommer, henrettelser og juridisk historie. Hva denne morbide interessen enn bunner i, så har den drevet ham til å skrive en bok hvor mord er beskrevet i detalj, rettssakene er nøye referert, de involverte embetsmennene er beskrevet med henvisninger til kilder, og de anvendte straffelovsparagraferne er sitert. Jeg vil tro at dette ikke høres som en «page turner», men jeg skynder meg å forsikre eventuelle lesere om at det er nettopp hva denne boken er.

Forfatteren refererer 24 drapssaker i perioden før og under Napoleonskrigene – en periode som ikke ga allmuen i Norge de beste kår. Han skildrer disse forholdene med innlevelse, respekt for samfunnets ulykkelige og forståelse for hva elendige sosiale vilkår kunne føre til. Kildene er vesentlig rettsreferater, men forfatteren har tilført historien sin egen stemme – en stemme som imponerer med sin kunnskap og evne til kildegransking.

Det er flere grunner til at jeg lot meg begeistre: De 24 drapssakene (pluss en liten snutt på slutten av hvert kapittel som omhandler tilsvarende saker, men hvor resultatet ofte ble benådning eller en annen dom enn dødsstraff) bidrar til en forståelse av den sosiale situasjonen i kongeriket, som vanlige historiebøker ikke formidler like godt. Forfatterens innsikt er meddelt i korte beretninger som umiddelbart maner til ettertanke.

Boken har et vell av informasjon, ofte som korte innskutte setninger, fotnoter eller henvisninger til et rikholdig personregister. Forfatteren må ha nedlagt et kjempearbeid i studiet av allehånde kilder: fra rettsprotokoller og offentlige arkiver til bygdebøker og skillingsviser. For leger er henvisninger til de forskjellige skarpretternes virksomhet som kirurger og helbredere, en ekstra bonus ved lesningen.

Språket er av en helt spesiell kvalitet. Ordtilfanget synes uttømmelig, underfundige ord og vendinger dukker stadig opp, og overraskende bruk av nye og sjeldne begreper gjør lesningen til en opplevelse.

Det ville være galt å si at denne boken er en fornøyelse, til det er emnet for makabert. Men sluttinntrykket er at man har lest noe meget interessant, hvor man har lært mye som gir ettertanke.

Ragnar Stien
 Oslo

Engasjerende legethriller

Christer Mjåset

Hvite ravner

345 s. Oslo: Gyldendal, 2012. Pris NOK 379
 ISBN 978-82-05-40107-5

Christer Mjåset (f. 1973) er lege og skjønnlitterær forfatter. Han har tidligere utgitt to novellesamlinger og en roman. Handlingen i romanen *Hvite ravner* er lagt til Nevrokirurgisk avdeling, Haukeland universitetssykehus i Bergen. Forfatteren poengterer i etterordet at romanen ikke er et forsøk på å beskrive forholdene ved denne avdelingen.

Tre leger i spesialisering, alle i vikariater, står i sentrum for handlingen: Mathias Grande, Werner Schlunk og Thea Michelsen. Det borger for spenninger og konflikter da de forstår at de vil bli konkurrenter til to utdanningsstillinger som skal lyses ut. Vi presenteres for øvrig for et rikt persongalleri av venner, familie og andre leger ved avdelingen, deriblant den kloke overlegen og «returbukken» Per Irgens (som ifølge etterordet er «løst basert på nevrokirurgen Knut Wester»).

Pasientene er knapt representert, og skildringer av det kliniske arbeidet begrenser seg i hovedsak til beskrivelser av kirurgiske inngrep og dialoger mellom leger og sykepleiere. Teksten har således noe til felles med romaner som *The house of God* (1978) av Samuel Shem og *P.C. Jersilds Babels hus* (1978). Det er intrigene og maktspillet mellom legene som driver handlingen fremover, hvor også privatlivet og forskningen representerer dramatiske grenseflater mot livet i klinikken. Fortellingen utvikler seg etter hvert til en thriller spekket av drama og kriser, hvor den enes død ser ut til å kunne bli den andres brød. *Ravner* er som kjent åtseletere.

Mjåset skriver klart og lett. Teksten flyter godt, og den inneholder mange presise observasjoner og gode refleksjoner. Romanen viser på et vis frem mulige virkninger av et uforutsigbart utdanningssystem for leger: «Det er ingen struktur i opplæringen heller. Enhver må klare seg selv, bruke albuer for å komme seg frem [...] De blir som oss. Like egoistiske og like dårlige mennesker.» Samtidig forstår leseren at nevrokirurgien må tillate seg en seleksjonsprosess, hvor man som fagmiljø over tid kan avklare hvem som duger, og hvem som ikke gjør det – menneskelig og kirurgisk. Vilje og evne til å utfordre seg selv og evne til ærlig å være åpen om egne feilgrep, fremstår også som et kjernetema i fortellingen.

Med *Hvite ravner* har Mjåset skrevet en svært god og engasjerende legethriller, hvor han tematiserer grunnleggende spenninger og spørsmål alle leger vil kunne stå overfor.

Jan Frich
 Nevrologisk avdeling
 Oslo universitetssykehus